

Asia: VN/3785/2024

Lausuntopyyntö: hallituksen esitysluonnos eduskunnalle rautatieliikenteen toimivaltaisia viranomaisia koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi rautatieliikenteen toimivaltaisia viranomaisia koskevasta lainsäädännöstä. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi liikenteen palveluista annettua lakia sekä siihen liittyviä lakeja.

Esityksellä toteutetaan hallitusohjelman tavoitetta mahdollistaa alueellisille viranomaisille ostoliikenteen järjestäminen. Esityksessä mahdollistettaisiin kunnallisten ja seudullisten viranomaisten mahdollisuus esittää muutoksia rautatieliikenteen toimivaltaisiin viranomaisiin.

Esityksessä Liikenne- ja viestintäministeriöllä (LVM) nykyisin oleva rautatieliikenteen toimivalta ehdotetaan siirrettäväksi Liikenne- ja viestintävirastolle (Traficom). Ehdotetun muutoksen tavoitteena on parantaa eri liikennemuodoilla järjestetyn julkisen liikenteen tehokkuutta ja yhteensovittamista valtion järjestämässä lento-, juna- ja linja-autoliikenteessä.

Lisäksi liikenteen palveluista annettuun lakiin ehdotetaan muutoksia, joilla tarkennetaan niin henkilöliikenteen sopimuksiin liittyviä menettelysääntöjä niin raide- kuin maantieliikenteessä.

Etelä-Pohjanmaan liitto pitää perusteltuna esityksessä ehdotettua toimivallan siirtämistä Traficomille. Muutos tulee helpottamaan julkisen liikenteen kokonaisvaltaista kehittämistä, kun Traficomille keskitetään myös linja-autoliikenteen toimivalta. Toimiessaan muutos voi parantaa eri liikennemuotojen yhteensovittamista ja suunnittelua.

Etelä-Pohjanmaan liitto korostaa, että rautatieliikenteen toimivaltaisten viranomaisten määrittelyn tulee jatkossakin perustua kuntien ja seutujen vapaaehtoisuuteen. On ensiarvoisen tärkeää, että kunnilla on mahdollisuus päättää itse sitoutumisestaan liikenteen järjestämiseen. Vaikka raideliikenteen toimivaltaisena viranomaisena alueella toimisikin Traficom, henkilöliikenteen suunnittelussa ja järjestämisessä on varmistettava riittävä vuoropuhelu sekä alueellinen yhteistyö ja vuorovaikutus. Alueellisten näkökulmien huomiointi ja paikallistuntemuksen ja -osaamisen hyödyntäminen on tärkeää.

Esityksen säädöstekstissä ei oteta kantaa liikenteen järjestämisen rahoitusvastuuseen, mutta sitä käsitellään esityksen perusteluosassa. Etelä-Pohjanmaan liitto on huolissaan kuntien ja alueiden rahoitusvastuun kasvamisesta. Lakiesityksessä lähdetään siitä, että kaikkia valtion järjestämiä lento-, juna- ja linja-autoliikennettä käsiteltäisiin yhdenmukaisesti, joten niiden rahoitusvastuukin tapahtuisi yhdenmukaisin periaattein. Yhdenmukaisuus tulee määritellä enemmän palveluiden savutettavuuden kautta kuin suoraan kustannusten perusteella. Muuten päädytään tilanteeseen, jossa vain suurimpien kaupunkiseutujen liikennettä tuettaisiin.

Ajatus infrakustannusten jakamisesta kuntien kanssa on erityisen ongelmallinen, sillä se voi vaarantaa erityisesti harvemmin liikennöidyillä rataosuuksilla junaliikenteen jatkuvuuden. Valtio ei voi vetäytyä vastuustaan rautatieliikenteen ja siihen liittyvän infrastruktuurin kehittämisestä esimerkiksi kiskobussien ostopalveluissa.

Perusteluosiossa mainitaan kiskobussiliikenne maakuntien välisenä rautatieliikenteenä mutta kiskobussiliikennettä käsitellään alueellisen junaliikenteen yhteydessä, mikä ei edesauta erityyppisten liikenteiden erityispiirteiden ymmärtämisessä. Etelä-Pohjanmaan liitto katsoo, että sähköistämättömien rataosien maakuntarajat ylittävä henkilöjunaliikenne on käsiteltävä osana valtakunnallista liikennejärjestelmää ja turvattava liikenne myös jatkossa. Valtiolla tulee olla kokonaisvastuu tällaisen ostopuoliikenteen järjestämisestä ja rahoituksesta myös tulevaisuudessa. Kiskobussiliikennettä Seinäjoki-Haapamäki-Jyväskylä/-Tampere -ratakokonaisuudella ei tule nähdä pelkästään alueellisena junaliikenteenä vaan osana valtakunnallisia ja ylimaakunnallisia raideliikenteen matkaketjuja.

Etelä-Pohjanmaan liitto haluaa myös kiinnittää huomiota esityksessä käytettyjen termien selkeyteen. Esityksessä käytetään termeistä ainakin ”rautatieliikenne”, ”muu raideliikenne”, ”alueellinen junaliikenne”. Toisaalta Raideliikennelain ”kaupunkiraideliikenne” termiä ei tässä yhteydessä käytetä. Esityksen ja sen perusteluiden terminologiaa tulee tarkentaa ja harkita keskeisten termien selitysten avaamista lakitekstissä, esimerkiksi raideliikennelain mukaisesti.

Erilaiset käytännön tilanteet saattavat muodostaa haasteita esimerkiksi toimivaltakysymyksissä. Toimivaltakysymyksiin liittyviä tulkintahaasteita saattaa ilmetä esimerkiksi maakuntakeskuksia yhdistävien kiskobussivuorojen lähtö- ja pääteasemien sijaitessa kunnallisten tai alueellisten

toimivaltaviranomaisten alueella. Virheellisten tukintojen välttämiseksi tulisi toimivaltakysymystä avata lakiesityksen perusteluosissa LVM:n 13.3.2025 esityksen pohjalta.

Etelä-Pohjanmaan liitto painottaa, että rautatieliikenteen kehittämisen tulee tapahtua valtakunnallisesti koordinoitusti, huomioiden alueiden erilaiset tarpeet ja liikenneolosuhteet. Rautateiden 2030-luvun henkilöliikenteen järjestämisen jatkotyössä on varmistettava, että lopputulos ei aseta kohtuuttomia taloudellisia rasitteita kunnille, vaaranna nykyistä julkisen liikenteen palvelutasoa eikä heikennä pienten ja keskisuurten kaupunkien saavutettavuutta.

Palomäki Jani
Etelä-Pohjanmaan liitto